

YÜKSEKÖĞRETİMDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE DİJİTAL OKURYAZARLIK DERSİNE YÖNELİK BETİMSEL BİR ANALİZ

Ayşe Aslı SEZGİN¹

Zaliha İnci KARABACAK²

ÖZET

Pek çok ülkede zamanla toplumsal yaşamın hemen hemen her alanında etkisini göstermeye başlayan ve önemli bir dönüşümü de beraberinde getiren dijitalleşme, yükseköğretim alanında da değişimlerin yaşanmasını sağlamıştır. Türkiye’de de yakın zamanda tartışılmaya başlayan Dijital Dönüşüm kavramı, “Milli Teknoloji Hamlesi ve Dijital Türkiye” başlığı çerçevesinde gündeme gelmiştir. Bu başlık kapsamında yükseköğretimde dijital dönüşüm tüm yönleriyle, teori ve pratikte uygulanma kararı alınmıştır. Bu çalışmada, Türkiye’de Kasım 2018’de başlayan Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi konusuna yönelik uygulamalar, akademik bakış açısıyla analiz edilmek istenmiştir.

Kasım 2018’de 8, Temmuz 2019’da da diğer 8 pilot üniversite ile başlatılan Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi, önce bu 16 üniversitenin öğretim elemanlarına, ardından da 2019-2020 Akademik Yılı Bahar Dönemi ile birlikte lisans öğrencilerine yönelik olarak uygulanan Dijital Okuryazarlık dersini içermektedir. Çalışmada, betimsel analiz yöntemi kullanılarak, mevcut durumun da tespiti yapılmak istenmiştir. Çalışma kapsamında, “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi”nin uygulanması konusunda ortaya çıkan ve değerlendirilen sonuçlar arasında, dersin sorumlusu öğretim elemanlarının alanla ilişkisi, dersin gerektirdiği yetkinliğin kazanım ve ölçülme süreci, ders içeriğinin ve öğretim materyallerinin paylaşımı gibi maddeler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Dijital Okuryazarlık, Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm, Dijital Türkiye

A DESCRIPTIVE ANALYSIS FOR DIGITAL TRANSFORMATION IN HIGHER EDUCATION AND DIGITAL LITERACY COURSE

ABSTRACT

In many countries, digitalization, which has begun to show its influence in almost every area of social life over time and brings with it an important transformation, has also led to changes in the field of higher education. Digital Transformation concepts that have been discussed recently in Turkey as well, "National Technology Moves and Digital Turkey" has come into question in the frame. Within the scope of this title, it has been decided to apply all aspects of digital transformation in higher education, theory and practice. In this study, applications for the Digital Transformation Project subject in Higher Education in Turkey starting in November 2018, was wanted to be analyzed with academic perspective.

The Digital Transformation Project in Higher Education, which was launched in November 2018 with 8 pilot universities, and other 8 in July 2019, includes the Digital Literacy course, which is applied to the faculty members of these 16 universities and then to the undergraduate students with the 2019-2020 Academic Year Spring Semester. In the study, it was aimed to

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Bilimleri Bölümü, Adana, Türkiye, aaslisezgin@gmail.com

² Doç. Dr., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Ankara, Türkiye, zincikarabacak@gmail.com

determine the current situation by using descriptive analysis method. Within the scope of the study, among the results obtained and evaluated regarding the implementation of the "Digital Transformation Project in Higher Education", the relationship of the responsible lecturers with the field, the acquisition and measurement process of the competence required by the course, the sharing of the course content and teaching materials.

Keywords: Digital Transformation, Digital Literacy, Digital Transformation at Higher Education, Digital Turkey

1. GİRİŞ

1990'larla birlikte köklü bir dönüşümün habercisi olarak nitelendirilen yeni teknolojiler, zaman içerisinde bilgisayar teknolojilerinin kullanımından çok daha ötesini temsil etmeye başlamıştır. İletişim teknolojilerindeki yenilikler, endüstri devrimi sonrasında dünyanın içerisinde bulunduğu bu yeni süreci tanımlamakta oldukça önemli bir etkiye sahip olmuştur. Küreselleşmenin hızla yaşandığı bu süreçte, dijital teknolojilerin gündelik yaşamdaki vazgeçilmez konumu, zamanla sadece ekonomik süreçte değil toplumsal yaşamı ilgilendiren her noktada önemli bir konum elde etmiştir. Dijital teknolojiler bu dönüşümde büyük bir paya sahiptir. Eğitim alanına da oldukça etkili bir şekilde yansıyan bu dönüşüm, zaman içerisinde yönetimlerin bu konuda adımlar atmasını ve projeler hayata geçirmesini kaçınılmaz hale getirmiştir. Öğretim sürecini zaman ve mekân sınırlarından kurtaran yenilikler ilk etapta dikkat çekerken, zaman içinde bu yeniliklere dijital içeriğe dönük olarak gerçekleştirilen projeler de eklenmiştir.

Son yıllarda sektörel anlamda tüm alanlarda dijital teknolojileri keşfederek, bu teknolojilerden yararlanmak adına birçok girişim dikkat çekmektedir. Bu teknolojiler önemli operasyonel süreçlerin dönüşümlerini içerirken aynı zamanda organizasyon yapılarında ve yönetim süreçlerinde de değişiklikleri işaret etmektedir. Bu yeni teknolojilere uyum sağlamak için yönetim uygulamaları geliştirilmektedir. Dijital dönüşümün sektörler için arzu edilen verimi sağlaması konusunda, bu alandaki çalışmaların koordinasyonu, öncelikli hale getirilmesi ve doğru uygulanması amacıyla stratejiler geliştirilmektedir (Matt, vd., 2015, s.339).

Dijital dönüşümle ilgili süreçteki algılamalar ve buna bağlı uygulamalar incelendiğinde ilk olarak dijital dönüşümün bir yazılım güncellemesinden çok daha ötesi olduğuna dikkat çekilmektedir. Dijital dönüşüm uygulandığı alan özelinde makul ve sistemli çalışan bir süreci işaret etmektedir. Bu süreç içerisinde ampirik simülasyonlarla birlikte yaratıcılığı ön plana çıkartan modeller yer almaktadır. Dijital dönüşümün uygulandığı alanın bu değişimlere uyum sağlayıp sağlayamayacağı da oldukça önem taşımaktadır. Bu uyumla birlikte, dijital dönüşümün yönetim kademesinden de teşvik edilmesi, bu sürecin daha başarılı olmasını sağlayacaktır (Andriole, 2017, s.20-22). Ancak bunun tek başına yeterli olmadığını da vurgulamak gerekir. Bu çalışma kapsamında yapılan analiz sonucunda da Türkiye'de yükseköğretim alanında dijital dönüşüm sürecinin en yetkili yönetim kademesinden desteklenerek, tüm imkanların seferber edildiği gözlenmiş ancak uygulama konusunda birtakım sorunların varlığı tespit edilmiştir.

"Dijital" sözcüğü gerçek dünyadaki içeriğin, dijital ses ve fotoğrafçılıkta olduğu gibi ikili sayı biçimine dönüştürüldüğü yerlerde kullanılmaktadır. Dijital teknolojilerin toplumsal yaşamda yoğun olarak kullanılması, insanların etkileşim kurma ve kendilerine sunulan içeriği tüketme biçimlerini de değiştirmiştir. Artan etkileşimle insanlar artık içeriğe müdahale edebilmekte, onu oluşturabilmekte, bazen ortadan kaldırebilmekte, istedikleri zaman, istedikleri yerde tüketebilmektedir (Lanzolla ve Anderson, 2008, s.73). Özellikle dijital ortamda içerik üretilmesi konusu incelendiğinde de bu teknolojilerin kullanılmasıyla birlikte literatürdeki yerini alan "dijital okuryazarlık" kavramına ulaşılmaktadır. "Dijital okuryazarlık" kavramı Paul Gilster'in aynı adlı

kitabında (1997) karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu kavramı ilk kullanan araştırmacı Gilster olmamıştır.

Dijital okuryazarlık yalnızca yazılımı kullanma veya dijital cihazı kullanabilmeden çok daha fazlasını anlatan bir kavramdır. Kullanıcıların dijital ortamlarda etkili şekilde çalışması için ihtiyaç duydukları karmaşık bilişsel, sosyolojik ve duygusal becerileri de içermektedir. Örneğin kullanıcı, mevcut dijital içerikteki grafik ekranlarda yer alan okuma talimatlarını yerine getirebilmeli, bu ortamlarda yeni materyaller üretmek için dijital üretim gerçekleştirebilmelidir. Yine bu ortamdaki çok çeşitli veri içerisinden, bilginin kalitesini ve geçerliliğini de değerlendirebilmelidir. Dijital okuryazarlık bu anlamda özellikle eğitim alanında, akademik çalışmalarda eğitimciler ve öğrenciler tarafından da etkili bir şekilde kullanıldığında fayda sağlayıcı bir gelişmeyi işaret etmektedir (Eshet-Alkalai, 2004, s.93).

Bu çalışmada da dijital okuryazarlık kavramı, Türkiye’de son yıllarda yükseköğretim alanında gerçekleştirilen çalışmalar çerçevesinde incelenmiştir. Öncelikle kavramsal çerçevenin oluşturulması için dijital dönüşüm, dijital okuryazarlık kavramları daha geniş bir açıdan ele alınmıştır. Ardından Dijital Türkiye başlığı altında Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi hakkında bilgiler paylaşarak, bu projeye bağlı olarak betimsel bir analizle projenin uygulanmasına yönelik bir değerlendirme, eğitim-öğretim materyalleri, proje içeriği ve etkileri bağlamında yapılmıştır.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde öncelikle dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık konusu hakkında özellikle “yükseköğretimde dijital dönüşüm” başlığı kapsamında, literatürden destekle bilgiler verilmiştir. Ardından, konunun Türkiye özelinde değerlendirilmesi yapılmış, Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi bu değerlendirmede, konunun kapsamı dahilinde incelenmiştir. Betimsel analiz yöntemiyle, belirlenen temalara uygun olarak bulgular yorumlanmış ve çalışmanın sonucunda, konuya yönelik öneriler sunulmuştur.

2. DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE DİJİTAL OKURYAZARLIK

Eğitim, 21. yüzyılın küresel rekabet ortamında ekonomik güç ve siyasi etki için devletlerin en umut verici alanlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Dijital dönüşümün neticesi olarak modern yüksek öğrenim kurumları, öğrencilerin uzaktan öğrenme süreçleri için sanal öğrenme ortamını kullanmaktadır. Bunun gibi sanal ortamlar öğretme biçimlerine yeni bakış açıları kazandırmaktadır. Fiziksel sınırlar aşarak kullanılan bu yöntemler vasıtasıyla uzak bölgelere erişilebilmekte, bu imkanlardan yararlanamayacak durumda olanlar için çeşitli eğitim fırsatları yaratılmaktadır. Bu yeni dijital içerikte yüksek kaliteli eğitim içeriği de bulunmaktadır. Modern bilgi sunma yöntemlerinin kullanımıyla bilgiler farklı veri formatları halinde hazırlanabilmektedir. Metin, ses, video, 3 boyutlu içerik, animasyon içeriği ve farklı sanal performanslar bu ortamda kullanılabilir (Khitskov vd., 2017, s.856). Çağımız iletişim teknolojisinin sunduğu imkanlar ve yeniden düzenlediği yaşam pratikleriyle eğitime entegrasyonu tartışmasız hale gelen bu teknolojiler özellikle Covid 19 ile yaşanan pandemi döneminde uzaktan eğitim sisteminin odağında yer almıştır.

Dijital dönüşüme yönelik çalışmaların yer aldığı literatür incelendiğinde, kavramın toplumsal bir olgu olarak değerlendirildiği dikkat çekmektedir. Dijital teknolojilerin farklı nesiller boyunca (özellikle 1980 ve 2000 yılları arasında doğan Y Kuşağı ile 2000’lerden sonra doğan Z Kuşağı)

* 1990’larda bazı araştırmacılar bu kavramı kullanarak (Lanham 1995, “multimedya okuryazarlığı” kavramını kullanmıştır), çalışmalarında genel olarak, dijital okuryazarlığın mevcut hipermetinlerdeki veya multimedya formatlarındaki bilgi içeriğini okuma ve anlama yeteneği olarak açıklamışlardır (Bawden, 2008, s.18).

kültürlere derinlemesine etkiye bulunduğu gözlenmektedir. Bu bağlamda ekonomik anlamdaki endüstriyel yatırımlarla birlikte (Henriette, vd., 2016, s.3) eğitim alanında da bu olguya uygun modeller geliştirilmektedir.

Dijital dönüşümün, dijital teknolojiler ve kullanıcı deneyimleri bağlamında incelenmesi, bir olgu olarak toplumsal konumunu açıklamada yardımcı olacaktır. "Dijital teknolojiler" başlığı altında internet teknolojileri, analitik teknolojiler ve mobil teknolojilerin yarattığı dönüşüm incelenmektedir. Kullanıcı deneyimleri altında ise bu teknolojilerin sunulması ve kullanılması aşamasındaki etkiler, yetenekler dikkate alınmalıdır (Henriette, vd., 2016, s.4). Bu bağlamda dijital dönüşüme ayak uydurabilecek, dijital teknolojilerle dost kullanıcıların sayısal olarak toplumda artırılması, gerekli alt yapının sağlanarak dijital uçurumdan doğabilecek eşitsizliklerin en aza indirgenmesi ve bu teknolojileri kullanan bireylerin ihtiyaç, tercih ve geri bildirimlerinin doğru analizi büyük önem taşımaktadır.

İletişim ve iş birliği sistemleri ortak görev gruplarının, ortak hedeflere yönelik çalışmalarında, paylaşılan bir ortamda ara yüz desteği sağlayan bilgisayar tabanlı sistemlerdir. Bu yönüyle teknolojinin sanal ekiplerin başarısını kolaylaştırdığından bahsedilmektedir. İletişim ve iş birliği teknolojisi yüksek öğrenim için de sayısız avantajlar sunmaktadır. Bu yeni teknolojiler, özellikle bilimsel araştırmalarda, çeşitli paydaşlar arasında paylaşım ve iletişim araçları oluşturulmasına olanak tanımaktadır. İçerik paylaşımı, mobil destek özellikleri, sosyal ağ siteleri vasıtasıyla etkileşim gibi işlevler, iş birliği konusundaki ön plana çıkan özellikler olarak değerlendirilmektedir (Wilms, vd., 2017, s.2). Akademik yayınların paylaşımına olanak sağlayan sosyal ağlar, uluslararası ölçekte faaliyet gösteren ve dünyanın önde gelen eğitim kurumları ile öğretmenlerini çatısı altına toplayan çevrimiçi eğitim platformları bilimin ve eğitimin fiziksel sınırlarını eriterek etkileşimi zaman ve mekân kısıtından bağımsız kılmıştır.

Dijital dönüşümün yaşanacağı potansiyel ortamlardan biri yükseköğretim alanıdır. Üniversiteler ve yüksekokullar hedef grupları için dijital dönüşüme bağlı sayısallaştırma stratejileri belirlemektedir. Ancak bu sayısallaştırmanın bazen sınırlı bir alanda kalarak ders içeriklerinin dijitalleştirilmesi ve açık erişimin gerçekleştirilmesi şeklinde yapıldığı gözlenmektedir. Bu konuda kurumsal anlamda yeni girişimlerin desteklenerek dijital dönüşümün daha geniş bir açıdan uygulanması gerektiği vurgulanmalıdır. Bilgi portallarının eğitim hizmetleriyle ilgili stratejilerinde bu uygulamalara ihtiyaç vardır (Sandkhul ve Lehmann, 2017, s.49). Özellikle özgün, yenilikçi ve Eğitimci-Öğrenci denkleminde iki bileşenin deneyimlerini de gözönünde bulundurarak gerçekleştirilecek dijital içerik üretimi bu uygulamalarda öncelikle dikkate alınması gereken bir konu başlığıdır.

Yükseköğretimde dijital dönüşüm süreci, eğitim hizmetlerinin yeniden tanımlanması ve uygulamaların geliştirilmesini sağlamak olarak değerlendirildiğinde bu süreçte uygulanması gereken 3 farklı yoldan bahsedilmelidir (Sandkhul ve Lehmann, 2017, s.53):

- Uygulamalarda köklü geliştirmeler ve değişiklikler gerçekleştirilmeden önce, bu uygulamaların ve değişikliklerin tanımlanmasına odaklanmak,
- Hizmetlerin yeniden tanımlanması için yeni ve geliştirilmiş dijital iç süreçlere yönelik işlem dönüşümü yapmak,
- Hizmetlerin uygulamalarla entegrasyonunu sağlayacak bir dönüşümü gerçekleştirmek.

Dijital dönüşümle birlikte yükseköğretimde değer yaratacak destekleyici hizmetlerin gerçekleşmesi hedeflenmelidir. Öğrencilerin kabulünden, programlara ve derslere kayıtlarına, sınav uygulamalarından, ders içeriklerine kadar kalite güvencesinin verilmesi gerekir. Ayrıca bahsedilen hizmetler içerisinde de fiziksel imkanların durumu, çalışma planlaması, zamanlama, eğitim kadrosu tahsisi gibi ayrıntılar yer almaktadır (Sandkhul ve Lehmann, 2017,

s.53). Yükseköğretimde dijital dönüşüm, farklı değişkenlerin dikkate alındığı kapsamlı ve çok yönlü bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

Dijital dönüşümle birlikte, bu dönüşümün gerçekleşmesi için önemli bir bileşen olarak değerlendirilen “dijital okuryazarlık” kavramı da yine kurumsal yapılanmalarda üzerinde önemle durulan bir konudur. Dijital okuryazarlık içerisinde, birden çok unsuru barındıran, farklı gereksinimleri kapsayan bir kavram olarak değerlendirilmelidir. Teknik, psikolojik ve kişilerarası boyutları da kapsayan dijital okuryazarlık, sosyal, psikolojik ve kültürel yeterlilikler kapsamında değerlendirilmelidir (Alexander, vd. 2017).

Oldukça geniş ve bazen de kaotik internet ortamında dijital içeriği bulmak, değerlendirmek ve kullanmak bir yetenek olarak değerlendirilmektedir. Burada karşımıza çıkan “bilgi okuryazarlığı” ve bu bilgiye erişilen ortamı ifade etmede kullanılabilir “medya okuryazarlığı” kavramları da artık dijital okuryazarlık başlığı altında değerlendirilebilir. Dijital okuryazarlık bu iki kavramla birlikte özellikle yükseköğretimde öğrencileri (kullanıcıları) bu yeteneği kullanabilme yetisine sahip, güçlendirilmiş bireyler olarak görme eğilimindedir. Dijital okuryazarlık konusunda gerekli yetkinliğe sahip olan öğrenciler, düşünme ve teknik becerileri geliştirme, bireysel olarak kendilerini ifade etme, etkili şekilde çalışma, sivil yaşama daha yoğun katılma ve kariyerlerini oluşturma konusunda gelişme gösterebilirler (Alexander, vd. 2017). Çünkü günümüzde dijital okuryazarlık hem vatandaş olarak kamusal alanda (e-devlet hizmetleri vb.) hem de uzmanlık alanı ayırt etmeksizin iş yaşamında her bireyin sahip olması gereken bir yeterlilik halini almaktadır. Kısaca dijital okuryazarlık, dijital çağda toplumda yaşamı sürdürebilmenin ön koşullarından biri olma niteliğine sahiptir.

Son yirmi yılda “okuryazarlık” kavramı orijinal tanımlamasının dışında, yazma aracını genişleten birçok farklı tanımlamayla birlikte kullanılmıştır. Okuryazarlık özellikle 1980’lerin ortalarından itibaren “yeni” veya “çoklu” okuryazarlıklara dikkat çekilerek yeniden tanımlanmıştır. Bu dönemden sonra görsel okuryazarlık, televizyon okuryazarlığı, sinema okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı hakkındaki tartışmalara literatürde rastlanmaktadır. Yeni okuryazarlıklar konusunda yapılan araştırmalarda, çağdaş okuryazarlık biçimlerinin toplumsal çeşitliliğine, yeni iletişim araçlarının kültürel ve iletişimsel yeterlilik biçimlerine değinilmektedir (Buckingham, 2015, s.22). Dijital okuryazarlık da tarihsel süreçte bu okuryazarlık türleri arasındaki yerini almıştır.

Dijital okuryazarlık kavramı yeni değildir. “Bilgisayar okuryazarlığı” konusundaki tartışmalar 1980’li yıllara uzanmaktadır. Ancak bilgisayar okuryazarlığı kavramı genel amaçları ve gereklilikleri açısından zayıf bir şekilde tanımlanmıştır. Bilgisayar okuryazarlığı bilgisayar kullanım becerilerinin mesleki önemi, bilgisayarla öğrenmenin önemi hakkındaki tartışmaları beraberinde getirmiştir. Çağdaş kullanımda dijital okuryazarlık, genellikle kullanıcının yazılım araçlarıyla etkin şekilde çalışmasını veya temel bilgi alma görevlerini yerine getirmesini mümkün kılan asgari bir beceridir. Ancak bu tanım, belirli işlemleri yapmak için gereken temel becerileri belirttiği için sınırlı bir tanım olarak değerlendirilebilir (Buckingham, 2015, s.22). Çağımız gündelik yaşamında bu tanım ve beceriler, yeni teknolojilerin kullanımıyla vücut buldukları farklı platformlar farklı anlamlar göz önünde bulundurularak çoklu bir okumaya tabi tutulmalıdır.

“Dijital” kavramı, eğitimde yeni bilgi ve iletişim medyası faaliyetlerine katılımı ifade etmek için son zamanlarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bununla birlikte “bilgisayar tabanlı-destekli-aracılı”, “çevrimiçi”, “ağ bağlantılı”, “web tabanlı” ifadelerinin yanı sıra “e-” ile elektronik ortamı işaret eden kullanımlar, eğitim sisteminde, öğretim materyallerini karakterize etmek için kullanılmaktadır. “Dijital” artık kurumların (dijital üniversite gibi) ve tüm dönemlerin (dijital çağ) retorik olarak belirleyicisi haline gelen bir kavram olmuştur. “Okuryazarlık” teriminin ise

“yetkinlik-yetenek” ile ilişkilendirilmesine yönelik eğilimler artmaktadır. Bu yaklaşıma göre temel anlamda okuryazar olmayan yetişkinler tamamen özerk sosyal varlıklar olarak iş göremezler. Okuryazarlık, topluma katılımın temel özelliklerinden birini ifade etmektedir. Genel bilişsel ve kültürel gelişimin bir parçası olan çocuklarda veya eğitim sürecindeki yetişkinlerde, bu toplumsal katılımın sağlanması için okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesi gerekir. Okuryazarlık, bu durumda sosyal anlamda normallik kazandıran tekil bir yetenek ve bireysel bir özellik olarak vurgulanmaktadır. Bu durumda, teknoloji çağında hayatta kalmak için bir gereklilik olarak “dijital okuryazarlık” eğitim teknolojisi literatüründe önemli bir eğilim olarak değerlendirilmektedir (Goodfellow, 2011, s.131-132).

“Dijital okuryazarlık” konusu, Türkiye’de özellikle yükseköğretim alanında farklı projeler kapsamında gündeme taşınan ve uygulamaya dönük çalışmaların ağırlık verildiği bir konudur. Bu çalışmada da dijital okuryazarlık konusunda, Kasım 2018’de ilk 8, Temmuz 2019’da da diğer 8 pilot üniversite ile başlatılan Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kullanılan materyaller ve uygulama politikası çerçevesinde incelenmiştir.

3. DİJİTAL TÜRKİYE

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yürütülen “Dijital Türkiye Projesi” şöyle tanımlanmaktadır: “Kurumlar arası işbirliğinin geliştirilmesi, ortak altyapıların kullanılması, bilgiye dayalı etkin karar alma süreçlerinin oluşturulması, nitelikli insan kaynağı ve örgütsel kapasitenin geliştirilmesi ile vatandaş odaklı, güvenilir, bütünleşik ve etkin bir yönetim anlayışının hayata geçirilmesini hedefleyen projedir” (Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2020). Bu projenin önemi, özellikle tüm dünya ile birlikte Türkiye’nin de deneyimlemekte olduğu pandemi günlerinde daha net anlaşılmıştır. Gündelik yaşamın hemen hemen her alanının dijital ortamda sürdürülmek zorunda kaldığı bu dönemde, Türkiye dijitalleşme konusunda ciddi bir sınavdan geçmiştir.

Ocak 2019 itibarıyla 641 kurum 5.170 hizmet ve 45 milyon üzerinde kayıtlı kullanıcısı ile hizmet vermeye devam ettiği belirtilen Dijital Türkiye, (e-Devlet); “turkiye.gov.tr”, “turkiye.gov.tr – Mobil”, “kamu.turkiye.gov.tr”, “Servis Paylaşım Altyapısı”, “Kesintisiz Erişim” olarak sıralanan hizmet sunum platformlarını kullanmaktadır. Dijital Türkiye kullanım amacına göre; başvuru hizmeti, sorgulama hizmeti, belge üretme hizmeti, ödeme hizmeti ve bilgilendirme hizmeti sunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, 2020).

Dijital Türkiye çeşitli kuruluşları bir araya getirmiştir. 2011 yılında kurulan “Dijital Türkiye Platformu” bu iş birliğinin bir yansımasıdır. Türkiye Bilişim Vakfı (TBV), Türkiye Bilişim Derneği (TBD), Bilişim Sanayicileri Derneği (TÜBİSAD) ve Türk Elektronik Sanayicileri Derneği (TESİD) gibi bilgi, iletişim ve elektronik alanında Türkiye’de aktif olan kuruluşların güç birliği aracılığıyla bu konularda ülkemizde gelişme kaydetmek ve sorunlara ilişkin çözüm önerileri oluşturmak hedeflenmektedir. Platformun yol haritası; **akıllı büyüme** (Ar-Ge ve inovasyona önem veren), **sürdürülebilir büyüme** (çevre, enerji, sağlık, gıda, su konularına duyarlı) ve **katılımcı büyüme** (tüm vatandaşların katılımını sağlama) ana başlıkları ile özetlenmektedir (Dijital Türkiye Platformu, 2020). Tüm bu çalışmaların, iş birliklerinin, projelerin olağanüstü durumlarda önemi daha çok hissedilmiştir. Özellikle eğitim konusunda dijitalleşmeye yönelik çalışmaların daha kapsamlı şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Her bir eğitim kurumunun kendi imkanları ile çözüm üretmeye çalışması yerine, Dijital Türkiye başlığına uygun şekilde tüm ayrıntıları gösteren, çözüm üreten tek bir yol haritasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Sosyal medya alanındaki iki global marka olan “We are Social” ve “Hootsuite” iş birliğiyle hazırlanan “Dijital 2020” raporunun sonuçları ise Türkiye’nin dijital alandaki güncel görünümünü sayısal olarak ifade etmektedir. Rapora göre, Türkiye nüfusu günde ortalama olarak 7 saat 29 dakikasını internette geçirmektedir. Yine aynı raporun verilerine göre

Türkiye’de son bir yıllık süreçte internet kullanım sayısı 2,4 milyon, cep telefonu kullanıcı sayısı 2,6 milyon, sosyal medyayı aktif kullanan kişi sayısı da 2,2 milyon artış göstermiştir (Digital 2020 Global Digital Overview, 2020).

Türkiye’nin dijitalleşme konusundaki deneyimlerinin ve hayata geçirilen projelerinin içerisinde, bu çalışmaya da konu olan Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi dikkat çekmektedir. Özellikle 2007 yılı sonrasında yükseköğretim alanındaki yatırımların arttığı Türkiye’de de dünyanın uyum sağlamaya çalıştığı dijital eğitim süreciyle ilgili yenilikler yapılması gerektiği düşünülmektedir. Zira, bu çalışmanın yayına hazırlandığı Mart 2020 itibarıyla, dünya genelinde ciddi bir kaygıya neden olan, insanların günlük yaşamlarını evlerinden sürdürmeleri konusundaki çalışmaların ülkelerce uygulanmaya çalışıldığı Covid-19 virüsü dolayısıyla Dünya Sağlık Örgütü tarafından ilan edilen pandemi (küresel salgın) ortamında, Türkiye’de eğitime ara verilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, daha önce uygulamaya başladığı Eğitim Bilişim Ağı (EBA) vasıtasıyla okullarda eğitimin evden sürdürülmesi konusunda duyurular yapmıştır. YÖK tarafından da bu süreç içerisinde Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kapsamındaki uygulamalardan yararlanılması ve yarım kalan 2019-2020 Akademik Yılı Bahar Dönemi’nin uzaktan eğitim aracılığıyla sürdürülmesi için girişimler başlatılmıştır. Ancak bu konuda, çalışmaya da konu olan belirsizlikler, akademik ortamda cevaplarını arayarak netleştirilmeye çalışılmaktadır.

3.1.Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi

“Yeni YÖK” ve “Dijitalleşen YÖK” sloganları ile hayat bulan “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi” ilk aşamada 8 pilot üniversitede (Ağrı İbrahim Çeçen, Bayburt, Iğdır, Munzur, Muş Alparslan, Siirt, Şırnak, Bingöl üniversitelerinde) hayata geçirilmiştir. 18 Şubat 2019 tarihinde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nde gerçekleştirilen “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi Tanıtım Toplantısı”nda projeye ilişkin bilgiler paylaşılmıştır (YÖK, Şubat 2019).

16 Temmuz 2019 tarihinde Muş’ta gerçekleştirilen ve gündemini “dijital dönüşüm ve okuryazarlık” konularının oluşturduğu “Türkiye’nin Fırsat Penceresi: ‘Türk Yükseköğretimi’” adlı toplantıda “Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi” kapsamında 2. etap olarak belirlenen, Ardahan, Artvin Çoruh, Batman, Bitlis Eren, Gümüşhane, Hakkâri, Kilis 7 Aralık ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi olmak üzere toplam 8 üniversitenin daha projeye dahil edilmesi konusundaki protokol, YÖK Başkanı Saraç ve YÖK Yürütme Kurulu Üyesi Gündoğan ile üniversite rektörleri arasında imzalanmıştır. Böylece proje kapsamındaki üniversite sayısı 16’ya çıkarılmıştır (YÖK, Temmuz 2019).

Proje kapsamındaki üniversitelerden Gümüşhane Üniversitesi’nde “Dijital Dönüşüm Koordinatörlüğü”, Iğdır Üniversitesi’nde “Dijital Eğitim Koordinatörlüğü”, Bayburt Üniversitesi’nde “Dijital Dönüşüm Ofisi” gibi farklı isimlerle örneklendirebileceğimiz şekilde dijital dönüşüme ilişkin birimlerin oluşturulduğu görülmektedir. Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kapsamındaki üniversitelerin kurumsal web sayfalarının yanı sıra farklı dijital platformlarda da projeye ilişkin paylaşımlar yaptıkları görülmektedir. Muş Alparslan Üniversitesi’nin Dijital Okuryazarlık Dönüşüm Projesi’ne ilişkin sosyal medyada paylaştığı ve dijital okuryazarlık dersi hakkında akademisyenler ile öğrencilerin görüşlerine yer verdiği video** bu kapsamda örnek olarak gösterilebilir.

Bu çalışma kapsamında yer alan ve Dijital Dönüşüm Projesi’nin öncüsü olarak değerlendirilen pilot üniversitelerden ilki olan Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi’nin kurumsal web sayfası

**Muş Alparslan Üniversitesi Dijital Okuryazarlık dönüşüm Projesi Erişim: <https://www.youtube.com/watch?v=YGyRLsiNvDM&feature=youtu.be&fbclid=IwAR03nWJBukzW6SB2QZn1GUI0arhPX-wvYQWp-ngB1sgWhBzkZMLv6HICXA> (14.03.2020).

vasıtasıyla yapılan araştırmada, çalışmanın analiz kısmında da yer vermek üzere dijital okuryazarlık dersine ilişkin içerik değerlendirilmek istenmiştir. Sayfada konu ile ilgili yer alan içerik, “Dijital Okuryazarlık Dersi Kullanma Talimatı” başlığını taşıyan bir dokümandır. Bu dokümanda ekampus.anadolu.edu.tr adresine internet tarayıcısından nasıl giriş yapılacağına dair birtakım yönlendirmelere yer verilmiştir. Ayrıca, dersi alan öğrenciler için sunulan kaynak ders kitabı da yine bu bağlantı vasıtasıyla öğrencilere sunulmuştur. Sistemde yer alan “deneme sınavları”, “notları görüntüleme” sekmelerine ilişkin yönlendirme de aynı bağlantı da yer almakta ve öğrencilerin kullanıcı adları ve parolaları vasıtasıyla erişimleri sağlanmaktadır. Bu içeriğin dışında, üniversitede dijital ortamda konuyla ilgili olarak yer alan diğer içerikler ise dijital okuryazarlık dersi ile ilgili çeşitli akademik birimlerde gerçekleştirilen dersler, sınavlar şeklindeki haber metinlerinden oluşmaktadır. Ayrıca Üniversitede gerçekleştirilen Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi Pilot Üniversiteler İmza Töreni etkinliğine ait haber ve görselleri de ana sayfada yer almaktadır (Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, 2020).

Dijital dönüşümün gereği olarak dijital okuryazarlık konusunu daha kapsamlı bir şekilde değerlendiren, yine ilk gruptaki pilot üniversiteler arasında yer alan İğdır Üniversitesi ise yukarıda da bahsedildiği gibi Dijital Eğitim Koordinatörlüğü vasıtasıyla konuya daha kapsamlı bir şekilde yaklaşmıştır. Koordinatörlük içerisinde idari bir yapılanma gerçekleştirilmiş, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanından bir akademisyenin koordinatörlüğünde, Üniversitede konuyla ilgili farklı eğitimler için çalışmalar yapılmıştır. Web 2.0 araçları tanıtımı ve eğitimi gibi özellikle gençlerin sosyal medya kullanımlarına yönelik, etkin kullanımı hedefleyen farklı eğitim başlıkları planlanmıştır. Koordinatörlük ayrıca Dijital Dönüşüm Projesi hakkında da ayrı bir sekme altında tüm ayrıntıların yer aldığı bir içerik oluşturmuştur (İğdir Üniversitesi Dijital Eğitim Koordinatörlüğü, 2020).

21. yüzyılın teknolojik ortamında dünyaya gelen milenyum kuşağı^{***} yükseköğretimde dijital dönüşümün başlıca ilham kaynaklarından biri olarak değerlendirilebilir. Dijital teknolojiler konusunda son derece deneyimli bu nesil için dijital ortamda öğrenme de mümkün olacaktır. Ayrıca zaman ve mekân sınırlarının genişlemesi, öğrenenlerin profilinde olduğu gibi öğreticilerin profillerinde de değişikliklerle sonuçlanmıştır. Bu yeni ortamda öğreticilerin özellikle yeni teknolojiler yardımıyla öğretim tasarımı konusunda yenilikler sunması beklenmektedir. Öğretim yöntemlerinin de öğrenci merkezli olarak değiştiği bu süreçte işlevsellik, açıklık, etkileşim önem kazanmıştır. Son olarak yükseköğretimde dijital dönüşümün, kurumsal açıdan da sürekliliği olan bir süreci beraberinde getirmesi beklenmektedir (Gümüşoğlu, 2017, s.31-37). Bu çerçevede, pilot üniversitelerin dijital dönüşüm adına gerçekleştirdikleri çalışmalara ilişkin bir inceleme yapıldığında, genel olarak hazırlanan kaynakların dışında, dijital ortamda öğrenme konusunda sundukları içerik konusunda daha kapsamlı bir çalışmaya ve organizasyona ihtiyaç duyan üniversitelerin dışında, konuyla ilgili kendi içerisinde yapılanmasını tamamlayan üniversitelerin bulunduğu da dikkat çekmektedir. Bu iki farklı yaklaşım, ilk pilot grupta yer alan iki üniversite örneğinde de tespit edilmiştir.

^{***} 10,15 ya da 20 yıl önce üniversiteye devam eden öncüllerinden farklı olan kuşaktır. Kolektif kişisel düşünce süreçleri ve eğitim eğilimleri kendilerine özgüdür. Sosyal ortamdan büyük oranda etkilenirler; acil geri bildirim alma isteğine sahiptirler. Eleştirel düşünme becerilerinde kimi zaman eksiklik görülebilir ve gerçekçi olmayan beklentiler içerisinde olabilirler. Sınıf içinde ve dışında başarılı olmaya odaklı bu nesil, “nasıl yapılır?” şeklindeki yönlendirmelere ihtiyaç duyar. Daha az zaman ve çaba ile görevleri yerine getirme özellikleri yoğun olarak gözlenmektedir (Monaco ve Martin, 2007, s.42).

4. YÖNTEM

Bu araştırmada, kavramsal çerçeve ekseninde problem cümlelerinin ve temaların tespit edildiği betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık kavramlarına bağlı olarak, Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında pilot üniversitelerin uygulamaya dönük yaklaşımları betimsel analizle incelenmiştir. Bu inceleme kapsamında, çalışmanın kavramsal zemini dikkate alınmış ve elde edilen veriler temalara göre gruplandırılmıştır. Tespit edilen temalar, çalışmanın “Bulgular ve Tartışma” başlığı altında betimsel analize uygun şekilde literatürden destek alınarak oluşturulmuştur.

Betimsel analiz, verilerin analizi, bulguların betimlenerek yorumlanması için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir. Bu yöntem çerçevesinde, çalışmanın kavramsal altyapısı dikkate alınarak tespit edilen temalara göre sınıflandırma yapılmaktadır. Betimsel analiz vasıtasıyla tanımlanan bulgular, kavramsal çerçevedeki bilgilere uygun olarak yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada da öncelikle betimsel analize uygun Tablo 1’de belirtilen problem cümleleri ve temalar tespit edilmiştir. Çalışmanın gerçekleştirilmesinde etkili olan ve “problem” olarak tespit edilen bu cümlelerin dayanağı, Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında pilot üniversite olarak belirlenen ilk 8 üniversitenin Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında gerçekleştirdikleri çalışmalarda gözlenen sorunlardır. Bu sorunları daha net ifade edebilmek için Tablo 2’de söz konusu 8 üniversitenin proje kapsamındaki çalışmaları belirtilmiştir.

Tablo 1. Problem cümleleri ve temalar

Problem Cümlesi	Tema
A Türkiye’de yükseköğretim alanında uygulanan dijital dönüşüm projesi kapsamında uygulamaya dönük düzenlemelere ihtiyaç vardır.	Dijital dönüşüm
B Türkiye’de yükseköğretim alanında uygulanan dijital okuryazarlık derslerinin koordinasyonu ve uygulaması konusunda düzenlemelere ihtiyaç vardır.	Dijital okuryazarlık

Tablo 2. Pilot üniversiteler ve dijital dönüşüm-dijital okuryazarlık faaliyetleri

Pilot Üniversite	Dijital Dönüşüm-Okuryazarlık Dersi Faaliyeti
1 Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Ana sayfada Dijital Dönüşüm Projesi imza Töreni haber içeriği, akademik birimlerde Dijital Okuryazarlık dersi ile ilgili haber içeriği, ekampus.anadolu.edu.tr adresine yönlendirme
2 Bayburt Üniversitesi	Dijital Dönüşüm Ofisi, derse yönelik sınav takvimleri, ekampus.anadolu.edu.tr adresine yönlendirme
3 Iğdır Üniversitesi	Dijital Eğitim Koordinatörlüğü, koordinatörlük bünyesinde özel eğitimler, duyurular, anketler, proje hakkında ve ders hakkında ayrıntılı bilgilendirme bağlantıları

4	Munzur Üniversitesi	Sınav duyuruları, ders duyurusu
5	Muş Alparslan Üniversitesi	Dijital okuryazarlık dersi sistem giriş yönergesi, sınav tarihleri
6	Siirt Üniversitesi	Ders, sınav duyurusu
7	Şırnak Üniversitesi	Ayrı akademik birimlerden ders, sınav duyurusu
8	Bingöl Üniversitesi	Haber içeriği, ders duyurusu

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Dijital Dönüşüm Teması

Dijital dönüşüm teması altında, çalışmanın konusuna bağlı olarak, ilk problem cümlesinde de belirtildiği gibi yükseköğretim alanında uygulamaya yönelik düzenlemelere ihtiyaç vardır. Böyle bir ihtiyacın varlığı, pilot olarak seçilen 8 üniversitenin dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık konusundaki faaliyetlerini özetleyen Tablo 2'deki bilgiler çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Kasım 2018'den bu çalışmanın gerçekleştirildiği Mayıs 2020'ye kadar geçen sürede, söz konusu üniversitelerin dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık konusunda, ağırlıklı olarak haber içeriği ve ders-sınav duyurusu şeklindeki sınırlı faaliyetleri dikkat çekmektedir. 8 üniversiteden yalnızca 2'si (İğdır Üniversitesi ve Bayburt Üniversitesi) konuya yönelik özel bir idari yapılanma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın kavramsal çerçevesi altında vurgulanan bazı ayrıntılar bu noktada tekrar edilmelidir. İlk olarak köklü değişikliklerden önce bu değişikliklerin ve yeniliklerin tanımlanması gerekmektedir. Ayrıca bu değişikliklerin doğru uygulanabilmesi için işlemsel dönüşümlerin de eksiksiz olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Son olarak da düzenlenen bu işlemsel süreçlerin uygulamalar ile entegrasyonu sağlanmalıdır.

Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında seçilen pilot üniversitelerin özellikleri incelendiğinde ilk 8 pilot ve ardından diğer 8 pilot üniversite olmak üzere, toplam 16 üniversitenin de 2007 yılı ve sonrasında kurulan üniversiteler olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca üniversitelerin bir diğer özelliği de Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan illerdeki üniversiteler olmalarıdır. Bu bilgi özellikle, dijital dönüşümün bu bölgelerde diğer bölgelere kıyasla daha ivedi şekilde gerçekleştirilmesi gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Ancak pilot üniversitelerin dijital dönüşüm konusunda gerçekleştirdiği çalışmalar incelendiğinde öncelikle bir Rektör Yardımcısı koordinatörlüğünde komisyonların oluşturulduğu dikkat çekmektedir. Bu konuda yine kavramsal çerçeveye bağlı olarak yapılacak değerlendirme, dijital dönüşüm konusu kapsamındaki kavramsal bilgilerin, akademik ve bilimsel çerçevede yapılması gerektiğidir.

Özellikle fiziksel sınırların aşılacak, eğitim-öğretim konusunda fırsat yaratabilme potansiyeline sahip dijital dönüşüm kapsamında, bazı imkanlara erişemeyen yükseköğretim kurumlarının bu fırsatlardan yararlanması beklenmektedir. Bu çerçevede bazı pilot üniversiteler komisyonlar dışında "ofis-koordinatörlük" yapılanmasını gerçekleştirmiştir. Özellikle üniversitelerin, dijital dönüşümün de gerekliliği olarak web ana sayfalarında konuyla ilgili bir tarama gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılı olarak incelenen ilk 8 pilot üniversite (Tablo 2) dışında toplam 16 üniversite içerisinden rastgele seçilen üniversitelerin, web ana sayfalarında "arama" sekmesine "dijital dönüşüm" anahtar kelimesi yazılmıştır. Çıkan sonuçlar incelendiğinde bu

anahtar kavramın, haber ve duyuru kategorisinde yer alan web içeriği olduğu tespit edilmiştir. Haberler genel olarak pilot üniversite olunmasına ilişkin ve/veya üniversite rektörünün Şubat 2019'da gerçekleştirilen Dijital Dönüşüm Projesi Tanıtım Toplantısı'na katılımı şeklindedir. Duyurularda da dikkat çeken ayrıntı, Anadolu Üniversitesi'nin ilgili linklerine yönlendirme yapan kısa metinlerden ibaret olmalarıdır.

Dijital dönüşüme ilişkin uygulamaya dönük bir diğer değerlendirme de dersin sorumlusu öğretim elemanlarının alanla ilişkisi, dersin gerektirdiği yetkinliğin kazanım ve ölçülme süreci, ders içeriğinin ve öğretim materyallerinin paylaşımı ile ilgili olmalıdır. Bu konuda özellikle farklı disiplinlerde görev yapmakta olan öğretim elemanlarının konuyla ilgili olarak görevlendirildiği ve Ekim 2019'da gerçekleştirilen "Öğretim Elemanları için Dijital Dönüşüm" uygulaması ile birlikte konu hakkında bilgi edinmeye çalıştığı gözlenmektedir. Bu uygulama kapsamında, seçilen pilot üniversitelerdeki öğretim elemanları için <https://anadolulms.anadolu.edu.tr/> adresi vasıtasıyla bir eğitim içeriği hazırlanmıştır. Burada yer alan ders içerikleri vasıtasıyla öğretim elemanlarının dijital yeterlilikleri tespit edilmek istenmiştir.

5.2. Dijital Okuryazarlık Teması

Özellikle günümüzde önemli bir yetenek olarak değerlendirmemiz gereken "okuryazarlık" kavramı, dijital ortamda çok daha kapsamlı yetkinlikleri gerekli hale getirmektedir. Çok boyutlu bir kavram olarak "dijital okuryazarlık" teknik olduğu kadar, bireysel ve kültürel açılarından da değerlendirilmelidir. Türkiye'de, tüm dünyada olduğu gibi üniversite öğrencilerinin, yaş grupları da dikkate alındığında, kavramsal çerçevede de belirtilen milenyum kuşağını temsil ettikleri gözlenecektir. Geri bildirim odaklı, daha az zaman ve çaba ile görev yapma alışkanlığına sahip bu kuşak için dijital ortamda yol gösterici olmak önem taşımaktadır. . Kaotik internet ortamında doğru bilgiye erişmek için bilinçli şekilde çizilmiş yol haritalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

"Türkiye'de yükseköğretim alanında uygulanan dijital okuryazarlık derslerinin koordinasyonu ve uygulaması konusunda düzenlemelere ihtiyaç vardır" şeklinde belirtilen ikinci problem cümlesi kapsamında bir değerlendirme yapıldığında, özellikle pilot olarak seçilen üniversitelerde, üniversitelerin kendi akademik alt yapıları ile oluşturdukları bir dijital okuryazarlık sistemine rastlanmamıştır. Bunun yerine Dijital Dönüşüm Projesi kapsamında öğretim elemanlarına ve öğrencilerine Anadolu Üniversitesi tarafından hazırlanan içeriğe yönlendirme gerçekleştirilmektedir. Oysa özellikle pilot üniversitelerin bu konuda bir öğretim tasarımı oluşturmaları, projenin de arzulanan sonuca ulaşmasında katkı sağlayacaktır.

Farklı ve karmaşık bir süreci anlatan "dijital okuryazarlık" sadece dijital ortamdaki bilgilere erişmeden çok daha geniş bir anlama sahiptir. Dijital ortamda eğitim-öğretim sürecinde öğrencilerin ve öğreticilerin bilişsel, toplumsal ve duygusal anlamda da yetkin olmaları önem kazanmaktadır. Özellikle öğrencilerin milyonlarca bilgi içerisinden doğru olanı seçmekle birlikte, kendi içeriklerini üretme konusunda da gerekli eğitimi almaları gerekmektedir.

Dijital okuryazarlık derslerinin etkileşimli bir ortamda gerçekleştirilmesi, verilen bilgilerin okunması ve testlerin çözülmesinin çok daha ötesinde öğrencilerin de sürece dahil olabildiği bir içeriğin uygulanması, dijital okuryazarlık konusunda çok daha verimli bir sürecin yaşanmasını sağlayacaktır.

SONUÇ

Türkiye'de Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuryazarlık Projesi ile ilgili akademinin içerisinden bir değerlendirme yapmayı amaçlayan bu çalışmada, tespit edilen iki problem cümlesi de dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler ve proje kapsamında seçilen pilot üniversitelerin uygulamaları dikkate alındığında projenin istenilen verimi sağlaması için daha kapsamlı bir

şekilde uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bağlamda söz konusu kapsama yönelik olarak, üniversitelerin kurumsal web sitelerinde dijital dönüşüme ilişkin döküman, bilgi ve haberlere erişim sağlayacak özel sayfaların oluşturulması, özgün içeriklerle desteklenecek bu sayfaların kullanıcıların bildirimlerini, sorularını göz önünde bulunduracak şekilde etkileşimli kılınarak süreklilik arz eden güncel paylaşımlarla aktif kılınması önem taşımaktadır. Dijital dönüşümün akıllı, sürdürülebilir ve katılımcı büyümeye yönelik etkisi için böyle etkileşimi öncülleyen ve dinamik nitelikli bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada toplumsal profil, öğrenci ve öğretici profili, öğretim yöntemleri ve kurumsal ihtiyaçlar gibi çalışmanın kavramsal çerçevesinde de belirtilen unsurlar dikkate alındığında birkaç öneri ile çalışmanın, bundan sonraki araştırmalar ve uygulamalara yönelik katkısı ortaya koyulabilir. Bu önerileri dijital dönüşüme yönelik program hazırlayıcılar ve uygulayıcılar için ayrı ayrı değerlendirmek mümkündür:

Program hazırlayıcılar açısından: Dijital dönüşüme ve dolayısıyla da dijital okuryazarlığa yönelik olarak, seçilen pilot üniversiteler ile Türkiye’de bu konuda yetkin olan köklü üniversiteler arasında koordinasyon sağlanması etkili olacaktır. Böylece, pilot üniversitelerin dijital dönüşüm süreci sağlanırken konunun uzmanları tarafından daha isabetli kararlar alınacaktır. Ayrıca, dijital bölünme ve dijital uçurum kavramları da dikkate alındığında, dijitalleşme sürecine katılım konusunda yeterli imkânı olmayan öğrenciler için de gerekli altyapıya erişimleri konusunda çözüme ihtiyaç olduğu dikkate alınmalıdır.

Genel olarak böyle bir dönüşüm projesi için örnek bir model oluşturulması önerisi de yine program hazırlayıcılara sunulabilir. Yine bu konuda, gerekli teknik imkanlara sahip, bilimsel yeterliliği ile ön plana çıkan üniversiteler aracılığıyla oluşturulacak bir model uygulaması öncelikli olarak değerlendirilebilir. Bu model içerisinde derslerin içeriği kadar nasıl uygulanacağı, ders dışında dijital dünyada nasıl bir yol izleneceği gibi daha ayrıntılı bir içerik sunulmalıdır. Bu içerik olabildiğince etkileşimli şekilde aktarılmalıdır.

Uygulayıcılar açısından: Toplumsal profil dikkate alındığında, özellikle uygulayıcı pilot üniversiteler özelinde bir değerlendirme yapmak gerekirse, bulunulan bölgedeki dezavantajların fırsata dönüştürülmesi için dijital dönüşüm projesine öncelikli olarak dahil olmanın avantajları kullanılmalıdır.

Bu çalışmada da incelenen üniversitelerin sınırlı bir kısmında görülen koordinasyon ofisleri kurulmalı, bu ofislerde konuyla ilgili akademik ve idari personelin görev alması sağlanmalıdır. Kurumsal ihtiyaçlar konusunda, çalışmaya konu olan pilot üniversiteler dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığında, projeye dahil olmanın bir halkla ilişkiler çalışması olarak değerlendirilmesinin dışında, kurumsal anlamdaki dijitalleşme çalışmalarına Türkiye’nin yükseköğretim yapısındaki dijital dönüşümün uzun vadede ülkenin her köşesindeki yükseköğretim kurumlarına yayılımı sürecinde, pilot olma vasfıyla etkin bir örnek teşkil etmek bilinciyle yaklaşılması ve yapılandırılması gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

KAYNAKLAR

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi (2020). “Meslek Yüksekokulumuzda Dijital Okuryazarlık Dersi Vize Sınavı Yapıldı” Erişim: <https://www.agri.edu.tr/detail.aspx?id=46902&bid=505&tid=13> (01.06.2020).

“Dijital Okuryazarlık Dersi Kullanım Talimatı” Erişim: <https://www.agri.edu.tr/detail.aspx?id=47861&bid=1&tid=17> (01.06.2020).

Alexander, B., Adams Becker, S., Cummins, M., and Hall Giesinger, C. (2017). Digital Literacy in Higher Education, Part II: An NMC Horizon Project Strategic Brief. Volume 3.4, August 2017. Austin, Texas: The New Media Consortium.

- Andriole, S. J. (2017). "Five Myths About Digital Transformation". MIT Sloan Management Review, 58(3), 19-23.
- Bayburt Üniversitesi Dijital Okuryazarlık Dersi (2020). Erişim: <https://www.bayburt.edu.tr/tr/dijital-okur-yazarlik-dersi-8> (01.06.2020).
- Bayburt Üniversitesi Dijital Dönüşüm Ofisi (2020). Erişim: <https://www.bayburt.edu.tr/tr/dijital-donusum-ofisi> (01.06.2020).
- Bawden, D. (2008). "Origins and Concepts of Digital Literacy". Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices, 30, 17-32.
- Bingöl Üniversitesi (2020). "Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi'nin İmzaları Atıldı" Erişim: <http://www.bingol.edu.tr/tr/haberler/yuksekogretimde-dijital-donusum-projesinin-imzolari-atildi> (01.06.2020).
- "Üniversitemizin de Aralarında Bulunduğu 8 Pilot Üniversitenin Öğrencilerine Dijital Okuryazarlık Dersi" Erişim: <http://www.bingol.edu.tr/tr/haberler/universitemizin-de-aralarinda-bulundugu-8-pilot-universitenin-ogrencilerine-dijital-okuryazarlik-dersi>
- Buckingham, D. (2015). "Defining Digital Literacy-What Do Young People Need to Know About Digital Media?". Nordic Journal of Digital Literacy, 10(Jubileumsnummer), 21-35.
- Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2020). Erişim: <https://cbddo.gov.tr/projeler/dijital-turkiye-v1.0/tanimlar/> (02.02.2020).
- Digital 2020 Global Digital Overview (2020). Erişim: <https://datareportal.com/reports/digital-2020-global-digital-overview> (17.03.2020).
- Dijital Türkiye Platformu (2020). Erişim: <http://dijitalturkiyeplatformu.org/> (07.01.2020)
- Eshet, Y. (2004). "Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in The Digital Era". Journal of Educational Multimedia and Hypermedia, 13(1), 93-106.
- Glister, P., & Glister, P. (1997). Digital Literacy. New York: Wiley Computer.
- Goodfellow, R. (2011). "Literacy, Literacies and The Digital in Higher Education". Teaching in Higher Education, 16(1), 131-144.
- Gümüşoğlu, E. K. (2017). "Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm". Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(4), 30-42.
- Henriette, E., Feki, M., & Boughzala, I. (2016). Digital Transformation Challenges. In Mediterranean Conference on Information Systems (MCIS), 33.
- İğdır Üniversitesi Dijital Eğitim Koordinatörlüğü (2020). Erişim: <https://dijitalegitim.igdir.edu.tr/> (01.06.2020).
- Khitskov, E. A., Veretekhina, S. V., Medvedeva, A. V., Mnatsakanyan, O. L., Shmakova, E. G., & Kotenev, A. (2017). "Digital Transformation of Society: Problems Entering in The Digital Economy". Eurasian Journal of Analytical Chemistry, 12(5b), 855-873.
- Lanham, R. A. (1995). "Digital Literacy". Scientific American, 273(3), 198-199.
- Lanzolla, G & Anderson, J. (2008). "Digital Transformation". Business Strategy Review, 19(2), 72-76.
- Matt, C., Hess, T., & Benlian, A. (2015). "Digital Transformation Strategies". Business & Information Systems Engineering, 57(5), 339-343.

- Munzur Üniversitesi (2020). "Dijital Okuryazarlık Dersi ile İlgili Duyuru" Erişim: <https://www.munzur.edu.tr/birimler/idari/ogr/Pages/duyurudetay.aspx?ID=1158> (01.06.2020).
"Dijital Okuryazarlık Dersi Ara Sınav Duyurusu", Erişim: https://www.munzur.edu.tr/duyurudetay.aspx?News_ID=54935 (01.06.2020).
- Muş Alparslan Üniversitesi (2020). "Dijital Okuryazarlık Dersi Sistem Giriş Yönergesi" Erişim: http://uzem.alparslan.edu.tr/wp-content/uploads/2020/03/%C3%96%C4%9Frenci_SistemGiri%C5%9F.pdf (01.06.2020).
"Dijital Okuryazarlık Dersi Sınav Tarihleri" Erişim: <http://uzem.alparslan.edu.tr/2020/05/12/dijital-okuryazarlik-dersi-sinav-tarihleri/> (01.06.2020).
- Monaco, M., & Martin, M. (2007). "The Millennial Student: A New Generation of Learners". *Athletic Training Education Journal*, 2(2), 42-46.
- Sandkhul, K. & Lehmann, H. (2017). "Digital Transformation in Higher Education – The Role of Enterprise Architectures and Portals". *Digital Enterprise Computing*, (Ed. Alexander Rossmann, Alfred Zimmermann) *Lecture Notes in Informatics (LNI)*, Gesellschaft für Informatik, Bonn, 49-60.
- Siirt Üniversitesi (2020). "Dijital Okuryazarlık Dersi ile İlgili Duyuru", Erişim: <http://www.siirt.edu.tr/duyuru/dijital-okur-yazarlik-dersi-ile-ilgili-onemli-duyuru/883648545.html> (01.06.2020).
- Şırnak Üniversitesi (2020). "Dijital Okuryazarlık Dersi ile İlgili Duyuru", Erişim: http://simak.edu.tr/fakulte/ilahiyat/HD793_.html (01.06.2020).
- Wilms, K. L., Meske, C., Stieglitz, S., Decker, H., Fröhlich, L., Jendrosch, N., Schaulies, S., Vogl, R. & Rudolph, D. (2017). "Digital Transformation in Higher Education–New Cohorts, New Requirements?" In *Twenty-Third Americas Conference on Information Systems*, Boston.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* Ankara: Seçkin.
- YÖK (18 Şubat 2019), "YÖK'ün "Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm Projesi"nde İmzalar Atıldı", Erişim: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/agri-dijital-donusum-tanitim-toplantisi.aspx> (07.03.2020).
- YÖK (16 Temmuz 2019), "Türkiye'nin Fırsat Penceresi: "Türk Yükseköğretimi" Toplantısı Muş'ta Gerçekleştirildi", Erişim: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2019/turkiye-nin-firsat-penceresi-turk-yuksekogretimi-toplantisi.aspx> (02.01.2020).